

INTERNATIONAL

Science Summit

uncensored

VERBORGEN MACHT

WIE BESTUURT NEDERLAND?

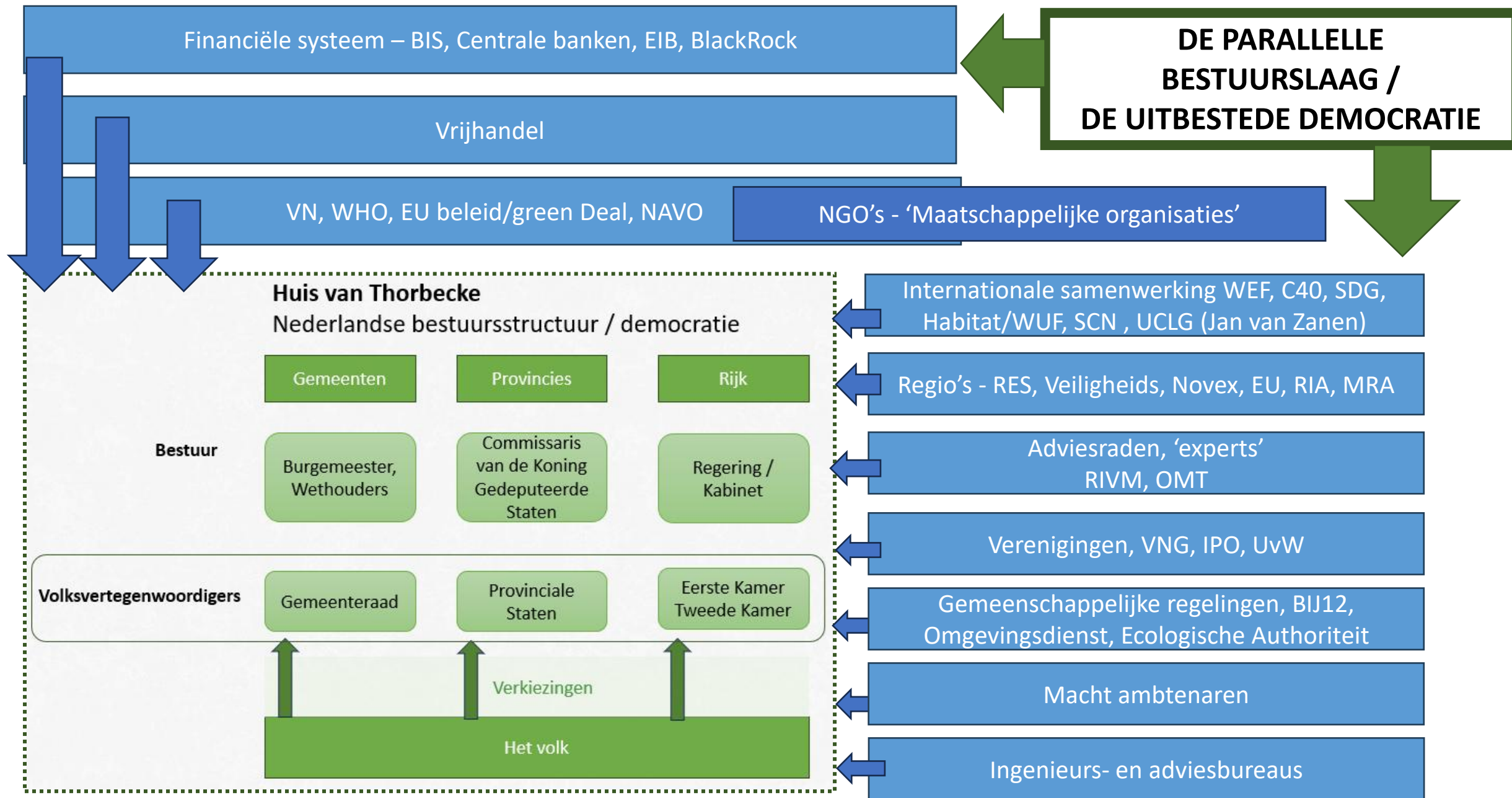
De uitbestede democratie

VN – gemeenten – globaal/lokaal

Omgevingswet en DSO

Federatief Data Stelsel

Digitalisering van de fysieke ruimte

VNG International heeft in 2006 een gespecialiseerd opleidingsinstituut opgericht in samenwerking met de gemeente Den Haag en EZK : The Hague Academy for Local Governance . Deze non-profit, niet-gouvernementele organisatie streeft ernaar de lokale democratie wereldwijd te versterken door praktijkgerichte trainingen aan te bieden in Nederland en daarbuiten.

AgendaStad is opgericht in 2015 door de Rijksoverheid in samenwerking met overheden, stedennetwerk, kennispartners, bedrijven en maatschappelijke partners vanuit **VN-HABITAT-Urban Agenda EU** om **City Deals en Town Deals** uit te voeren voor groei, innovatie en leefbaarheid van steden

Wat is Agenda Stad

Agenda Stad is de samenwerking van het Rijk, steden en stakeholders gericht op het versterken van groei, innovatie en leefbaarheid van Nederlandse steden.

Over Agenda Stad

- > Over ons
- > Contact
- > Kwetsbaarheid melden
- > Nieuwsbrief
- > Publicaties
- > About us

“Wij verbinden ons ertoe een slimme-stadsaanpak te omarmen die gebruik maakt van de kansen die digitalisering, schone energie en technologieën, en innovatieve transporttechnologieën bieden.” (HABITAT III)

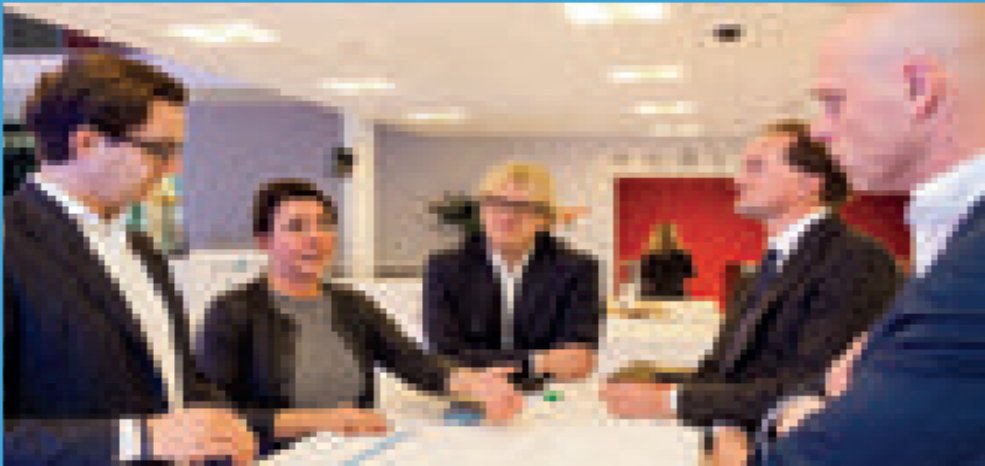
Onze Pa

2016; G20/Global Smart City & Community, WEF, Ambassade Washington, Rijksoverheid, G5, G32, KPN, Alliander, TNO, Universiteiten & bedrijfsleven

Co-creatie met ruim 140 mensen

Eén visie over de richting voor Smart Cities, vanuit de samenleving, vanuit de praktijk. Dat was de uitdaging die ons in de zomer van 2016 door minister-president Mark Rutte werd gesteld en die al snel werd opgepakt door vele mensen uit verschillende disciplines. Het proces dat volgde was een weerspiegeling van waar Smart Cities voor staan: multi-disciplinair en bottom-up.

De inhoud van deze strategie is tot stand gekomen op basis van gezamenlijke workshops, bilaterale ontmoetingen en de deelname aan de Smart City World Expo in Barcelona.

Aan tafel zaten steden van de G5 en G32, nationale overheid, wetenschappers en bedrijven, zowel grote partijen als veelbelovende start-ups.

Digitale Steden Agenda-25 januari 2017: <https://digitalestedenagenda.nl/wp-content/uploads/2017/01/Getekende-NL-Smart-City-Strategie.pdf>

De minister-president
Minister van Algemene Zaken
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Gezamenlijke internationale profilering en programmering

De internationale Smart City ambities worden gediend met een goede en eenduidige internationale profilering. Het bevordert de internationale samenwerking en draagt bij aan de kansen om middelen uit Europese programma's beschikbaar te krijgen voor smart city-projecten en gerelateerde beleidsterreinen zoals circulaire economie. We bepalen aan de hand van een gezamenlijke internationale kalender waar en hoe we Nederland en de Smart Cities in de etalage zetten.

kennisinstellingen, ondernemers en andere belanghebbenden die in Nederland actief zijn, maar zeker ook voor hen die overwegen activiteiten naar Nederland te verplaatsen of hier te ontwikkelen.

De GS en G32 hebben een belangrijke rol als aanjagers van de innovatie in de steden en de regio's. Samen met bedrijven en kennisinstellingen. Samen met onze partners kunnen wij dit, want:

- we beschikken over realisatievermogen en financiering;
- we staan dichtbij bewoners, bedrijven en bezoekers;
- we hebben ervaring met en expertise in regionale en lokale samenwerking.

De Smart City agenda vraagt grote verandering in rollen, verantwoordelijkheden en leiderschap: voor alle stakeholders. Integraal, silo-overstijgend, met nieuwe business- en governance-modellen. Doordat wij gezamenlijk het thema Smart City actief agenderen en het bijbehorende gedrag vertonen, geven we het goede voorbeeld.

Smart City Strategie

living

Digitalisering van de fysieke ruimte

- De Omgevingswet beschouwt de fysieke leefomgeving integraal: *bouwwerken, infrastructuur, watersystemen, water, bodem, lucht, geluid, landschappen, natuur, cultureel-en werelderfgoed.*
- Het nationale & internationale klimaatbeleid wordt via de omgevingswet door lokale gemeenten uitgevoerd omdat zij *verplichtingen* mogen opleggen: *hout-stook, ontstenen, verkeersknip, eenrichtingsverkeer, autoluw, zero-emissie zone.*
- Deze data komt in het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet).

4 juli 2025 Nederlandse Digitaliseringsstrategie:

https://www.digitaleoverheid.nl/wp-content/uploads/sites/8/2025/07/108.201-NDS-publicatie_v19-WEB.pdf

Rijksoverheid

Met deze NDS wordt gewerkt volgens het principe 'centraal afspreken, federatief inrichten'. Overheidsorganisaties gaan, op basis van afspraken die we samen maken, aan de slag om standaarden, gezamenlijke oplossingen en bouwstenen in de eigen organisatie in te voeren. Dit doen organisaties op hun eigen tempo, waarbij we toewerken naar het doel wat we samen hebben afgesproken. En daar houden we elkaar aan. Op deze manier werken overheden als partners samen in het digitale huis van Thorbecke en doorbreken we verkokering.

De Nederlandse
Digitaliseringsstrategie

Colofon

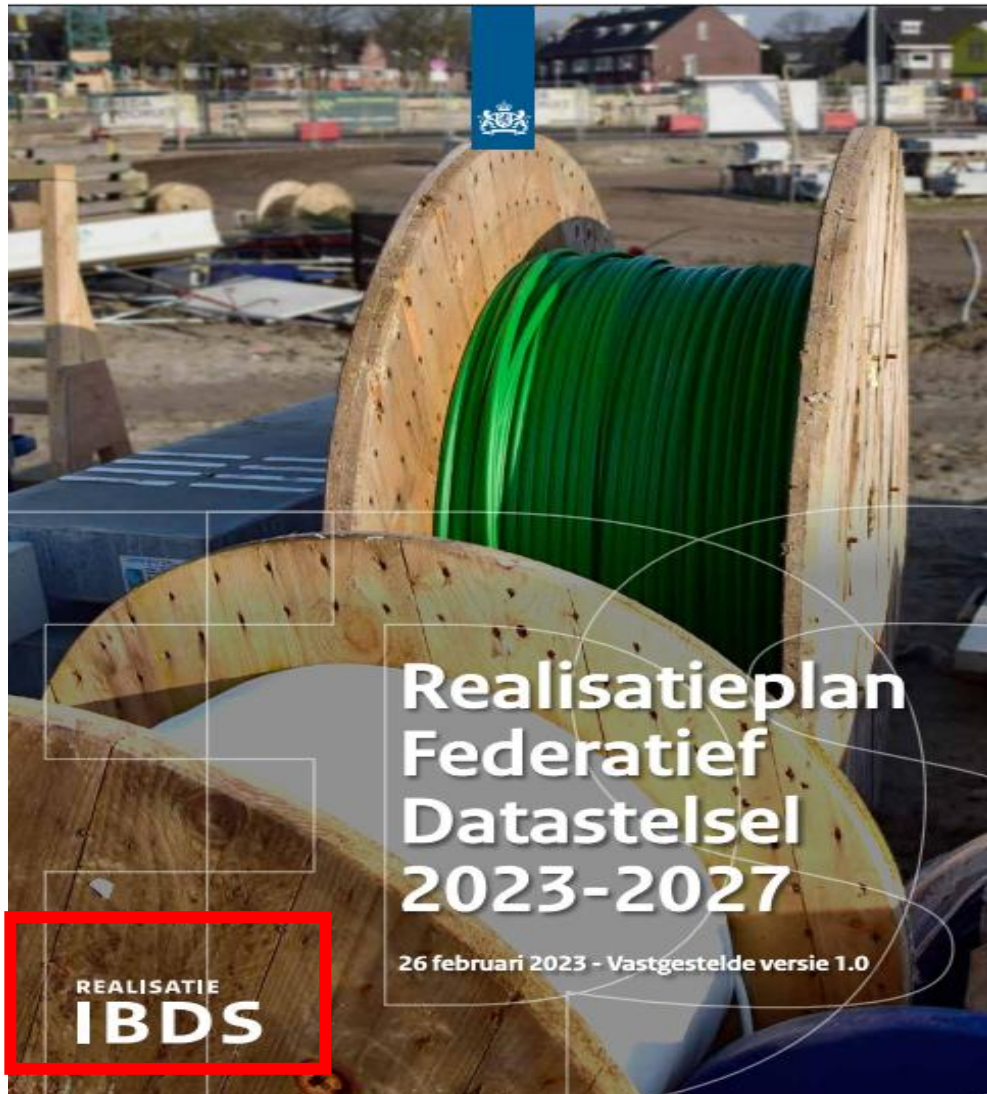
De Nederlandse Digitaliseringsstrategie is een initiatief van de Rijksoverheid in samenwerking met:

88 Publieke Dienstverleners die onderdeel zijn van de Rijksoverheid

Juni 2025

Federatief Datastelsel 2023-2027

Trajecten die werken aan afspraken en standaarden (bouwstenen) voor FDS:	Loopt	Investerings- voorstel GDI 2023	Werkplaats	Organisa- torische bouwsteen	In werkagenda Digitalisering
Programma Regie op Gegevens	X		X		X
Gegevensuitwisseling 2.0 (Zorgeloos Vastgoed / TIP)		X	X		X
Actieplan Data bij de bron	X		X		
Uitwerking en borging Digikoppeling voor API's		X	X		
Doorontwikkeling Catalogus	X		?		X
Doorontwikkeling Generieke Stelselfuncties Federatief Datastelsel		X	X		
Implementatie SDG-Fase 2: Procedures en Once Only technical System		X	Onbekend		X
Programma EDI	X				X
Integratie eIDAS Wallet en de GDI		X			
Verifiable Credentials als standaard voor de uitwisseling van (persoons-)gegevens		X	Onbekend		
Durf en doe platform		X	X		
Datadeelcoalitie	X				
Informatiecentrum PET (NIPET)	X				X
Common Ground/NLX	X		Onbekend		

[Home](#) / [Nieuws](#) / 4e rapport Digital Decade: eIDAS 2.0 gepubliceerd

4e rapport Digital Decade: eIDAS 2.0 gepubliceerd

 Nieuws

Gerelateerde onderwerpen

Informatiesamenleving, Digitale identiteit, Digital Decade

dinsdag 15 juli 2025

De impact van eIDAS 2.0 voor gemeenten hangt af van nog te maken keuzes door het rijk. Gemeenten kunnen zich voorbereiden, maar pas verder met de toepassing van de EUDI Wallet zodra randvoorwaarden op nationaal niveau zijn ingevuld. Dit blijkt uit de uitvoeringsanalyse die door de VNG is uitgevoerd.

[Lees het 4e rapport uitvoeringsanalyse Digital Decade: eIDAS 2.0 verordening](#)

eIDAS 2.0 verordening

De eIDAS 2.0 verordening heeft als doel om ervoor te zorgen dat burgers, bedrijven en overheden digitale zaken kunnen doen die betrouwbaar, veilig en inclusief zijn. Een belangrijk nieuw begrip is de EUDI Wallet. EUDI Wallets zijn apps waarmee burgers of bedrijven zich veilig kunnen inloggen op online diensten, waarin persoonlijke en gewaarmerkte gegevens kunnen worden opgeslagen en gedeeld en waarmee digitaal kan worden ondertekend bij overheidsinstanties en bedrijven in Nederland en andere EU-landen.

Interbestuurlijk Data Stelsel om te komen tot een ***Digitaal Huis van Thorbecke***: <https://federatief.datastelsel.nl/>

Basis Data Infrastructuur (BDI) /
Digitale Infrastructuur Logistiek (DIL)

Federatief Datastelsel (FDS)

Digitaal Stelsel Mobiliteitsdata (DSM) /
Nationaal Toegangspunt
Mobiliteitsdata (NTM)

Nationale Geo Informatie Infrastructuur
(NGII) / Zicht op Nederland (ZoN)

Dutch Metropolitan Innovations
(DMI)-ecosysteem

European Mobility Data Space (EMDS)

Digitaal Stelsel Gebouwde
Omgeving (DSGO)

Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)

Digitaal Vergunningverlening,
Toezicht en Handhaving (VTH) Stelsel

Digitale Infrastructuur voor
Toekomstbestendige Mobiliteit (DITM)

https://www.geonovum.nl/uploads/documents/Eindrapport%20Inventarisatie%20Architectuur%20Data%20Ecosystemen%20tbv%20CDO%20IenW_0.pdf

1. DMI (Link: [DMI-ecosysteem](#))

Deskresearch: Dutch Metropolitan Innovations (DMI) wil een digitale koppeling aanbrengen tussen mobiliteit, ruimte en verduurzaming, waardoor zowel de beschikbare ruimte, als het mobiliteitssysteem en het energienetwerk beter benut kunnen worden en steden beter bestand zijn tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Om deze data tussen overheden en bedrijven, vindbaar, bruikbaar en uitwisselbaar te maken, is een ecosysteem nodig met techniek en spelregels, waarbij duidelijk is hoe partijen met elkaar en met elkaars data omgaan. Dus duidelijke spelregels in de praktijk voor het datagebruik, de privacy, de security en het hergebruik.

Het DMI-ecosysteem is een samenwerking van het bedrijfsleven, kennisinstituten, gemeenten, provincies en de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Volkshuisvesting en Ruimtelijk Ordening (VRO).

Het initiatief startte in juni **2021** en in 2023 ontving het programma cofinanciering vanuit het NGF, welke loopt tot oktober **2028**. Het DMI ecosysteem loopt daarna door, gefinancierd vanuit door de eigen bijdrage vanuit elke deelnemer.

3. DSM/NTM

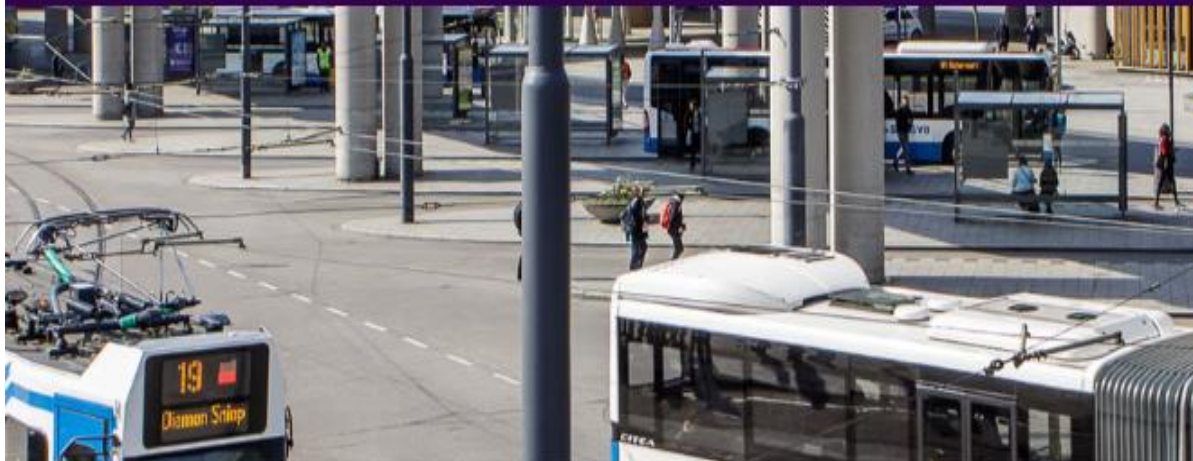
Deskresearch: In **2023** informeerde de minister van IenW de Tweede Kamer dat hij de komende jaren met betrokken partijen inzet op een Digitaal Stelsel Mobiliteitsdata (DSM) met als doelen dat:

- de reiziger sneller, duurzamer en veiliger van A naar B kan reizen
- het mobiliteitssysteem optimaal benut kan worden
- we grip houden op ons verkeersmanagement
- multimodaal reizen makkelijker gemaakt wordt.

Het DSM moet gaan zorgen voor een geordend en samenhangend systeem van landelijke en lokale digitale voorzieningen, standaarden, gegevens, databronnen en afspraken over (gebruik van) mobiliteitsdata. Het Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata (NTM) speelt hierin een faciliterende rol, zowel in het faciliteren van de structurele samenwerking tussen de verschillende overheden alsook in het faciliteren van de samenwerking tussen overheid en markt te faciliteren om tot goede reis-, route- en beleidsinformatie te komen.

Beiden vullen Europese verplichtingen in; DSM zorgt voor de implementatie van de Europese ITS directive in Nederland, NTM helpt daarbij.

Ov-data

Het openbaar vervoer is onmisbaar in Nederland. Het biedt de kans om bijna iedere plek op een duurzame manier te bereiken, zonder dat je zelf een vervoermiddel hoeft te hebben. In het DSM werken we aan het digitaliseren en beter uitwisselen van data om openbaar vervoer nog beter werkend te maken. Het gaat daarbij om data afkomstig van ov-vervoerders als bronhouder en data die door ov-vervoerders, reisplanners en andere partijen als afnemer gebruikt wordt.

Met het DSM willen we partijen wegwijs maken, verbinden en stimuleren om samen te werken. Daarom is hieronder een overzicht gepresenteerd van partijen die momenteel werken aan het thema. Het is een selectie van partijen en mogelijk niet volledig.

Mobiliteitshubs

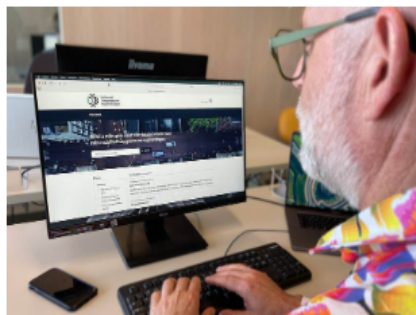
Mobiliteitshubs spelen een belangrijke rol in de mobiliteitstransitie. Ze zorgen voor een verbetering van de leefbaarheid in binnensteden en dragen bij aan bereikbaarheid van zowel stad als platteland. In het DSM werken we aan het digitaliseren en uitwisselen van data, zodat mobiliteitshubs (digitaal) beter toegankelijk worden en daarmee aantrekkelijker voor gebruikers. Het gaat hierbij om data van OV- en deelvervoeraanbieders, maar ook om data van gemeenten en hubeigenaren over de fysieke hublocaties en voorzieningen in de omgeving. Door deze data bij elkaar te brengen, zorgen we er samen voor dat de mobiliteitshub een prettig overstappunt wordt in een efficiënte ketenreis.

Alle mobiliteitsdata op 1 plek toegankelijk

Nieuwsbericht | 29-08-2023 | 14:05

Het Nationaal Toegangspunt Mobiliteitsdata (NTM) lanceert het vernieuwde register Mobiliteitsdata. Met deze belangrijke mijlpaal kunnen gebruikers nu voor het eerst diverse soorten mobiliteitsdata - van fietsdata tot aan data van wegen en laadpalen - op 1 plek vinden én gebruiken. In het register zijn op dit moment ruim 50 datasets te vinden. Naast diverse datasets van wegverkeer vind je ook 20 sets met multimodale data en data over alternatieve brandstoffen. De ambitie is om dit aantal datasets komende periode uit te breiden naar honderden datasets van diverse eigenaren.

➔ Register Mobiliteitsdata

Beeld: ©NTM

NAP: Opdracht vanuit Europa

Het register Mobiliteitsdata is opgezet vanuit een Europese ambitie om in elk land een NAP, National Point of Access, op te zetten. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft deze ambitie opgepakt en vertaald naar een opdracht aan NTM: maak alle mobiliteitsdata beschikbaar op 1 plek.

Ondertekening City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling

📍 Provada Amsterdam én VNG-jaarcongres Eindhoven 🕒 17 juni 16:00

👤 Georganiseerd door City Deal **City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling**

Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling

Agenda Stad

BEST PRACTICES

BESLUITVORMINGSMODEL, ROUTEKAART & RAAMWERK

Het Besluitvormingsmodel van de gemeente Rotterdam, de [Routekaart Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling](#) als onderdeel van de City Deal Toekomstbestendige Gebiedsontwikkeling en het [DMI Raamwerk Gebiedsontwikkeling](#) vormen belangrijke vertrekpunten.

Het biedt een gestructureerde aanpak die gemeenten helpt om gebiedsontwikkelingen stapsgewijs, integraal en transparant te realiseren. De Routekaart vult aan met duurzame ontwerp principes, instrumenten en samenwerkingsvormen.

Deze helpt gemeenten om integraal te werken aan klimaatadaptatie, energie, mobiliteit en de sociale kwaliteit. Het DMI Raamwerk koppelt inhoudelijke beleidsdoelen aan digitale instrumentatie.

1. Samen werken aan **autoluwe (binnen)steden** met meer ruimte voor lopers en fietser, waarin we ook inzetten op gedragsverandering voor bewuster autogebruik. Om dat te bereiken zetten we in op deelmobiliteit, MaaS, mobiliteitshubs en slim parkeerbeleid. Meer verkeersveiligheid in onze steden door slimme mobiliteitstoepassingen, zoals intelligente snelheidsassistentie en smart zones. Daarmee vergroten we de aantrekkelijkheid van binnensteden.
2. **Duurzame digitalisering** creëert de voorwaarden voor innovaties ten aanzien van klimaatadaptatie en vergroening, duurzame mobiliteit en vermindering van emissies. Samen creëren we usecases op deze terreinen, samen met onze gebiedspartners.
3. De ruimte in Nederland is schaars en tegelijkertijd staan we voor een aantal grote ruimtelijke transitie, waarbij een integrale aanpak in die schaarse ruimte alle partijen helpt. Samen sturen we op hoogwaardig gebruik van schaarse ruimte op basis van data-ontsluiting, –monitoring en –visualisatie via urban dataplatforms en digital twins.
4. We hanteren een gezamenlijke **data architectuur**. Door afspraken en standaarden kun je ervoor zorgen dat databronnen met elkaar kunnen communiceren.
5. Toepassen en gebruik van **digitalisering** voor het versnellen van de **energietransitie**. Door te meten waar energie wordt opgewekt en wordt verbruikt, brengen we kansen in gebruik voor duurzame energieproductie, –uitwisseling en opslag. We bundelen onze kennis op het voorkomen van netcongestie door de inzet van bijvoorbeeld smart grids, hubs en lokale opslag.

In februari 2024 aangeboden aan de kamer door minister van VRO met twee programma's Datafundament en Digitale Tweeling:
<https://www.zichtopnl.nl/default.aspx>

Home Visie Zicht op Nederland Datafundament Digitale Tweelingen

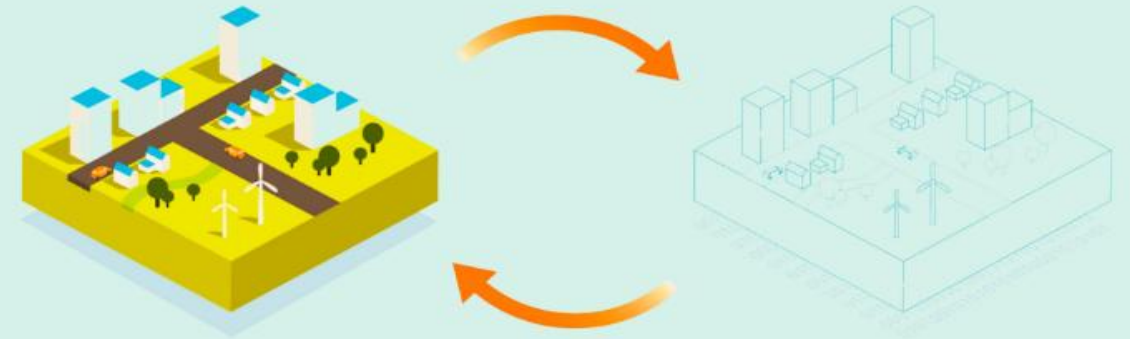

Programma Datafundament

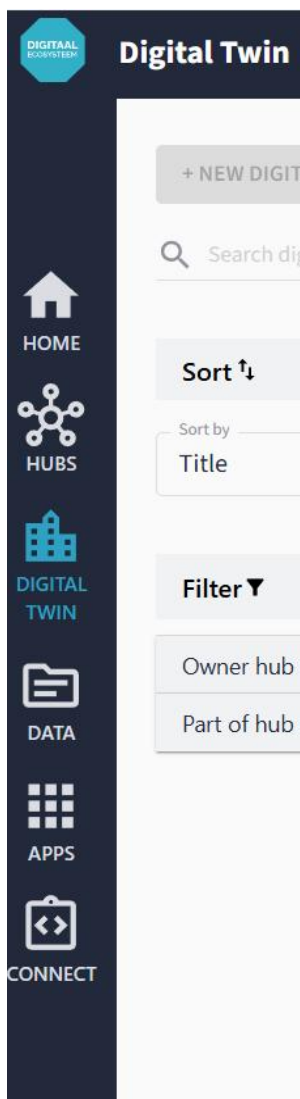
In het programma Zicht op Nederland –Datafundament werken we met vele partijen aan een fundamentele transformatie van losse basisregistraties naar een organisatie-overstijgend, multifunctioneel gegevenslandschap.

Programma Digitale Tweelingen

Met het programma Zicht op Nederland - Digitale Tweelingen versnellen we de ontwikkeling van een netwerk van lokale digitale tweelingen. Dit doen we samen met overheden, bedrijven en kennisinstellingen.

Open Urban Platform (OUB) Rotterdam-2025: www.rotterdam-oup.nl

Realtime data

Door realtime data aan een 3D model van de gemeente met vaste fysieke objecten, zoals huizen, bomen, bankjes, te koppelen, kunnen slimme diensten ontwikkeld worden. In de Digital Twin kan je straks bijvoorbeeld zien of er nog plek is op een parkeerplaats. Je kunt een vergunningstraject sneller doorlopen doordat je direct kan zien wat er wel en niet mag. Maar ook bijvoorbeeld – nog voordat er een paal de grond ingaat – ervaren wat die nieuwe woontoren doet met jouw zonlicht. Al deze slimme toepassingen gaan bijdragen aan een mooier, leefbaarder, weerbaarder en veerkrachtiger Rotterdam, denk de gemeente.

Aanbesteding

De gemeente schreef een Europese aanbesteding uit. Future Insight is samen met partner Capgemini als winnende partij uit de bus gekomen voor het ontwikkelen, lanceren, exploiteren en het platform met Digital Twin. Beide partijen gaan een overeenkomst aan voor de komende tien jaar.

Urban Platform

Er wordt een Open Urban Platform (OUP) ontwikkeld. Dit is de onderliggende digitale infrastructuur die ervoor zorgt dat ze in Rotterdam digitaal met elkaar verbonden worden en data kunnen uitwisselen vanuit een gedeelde werkelijkheid; de Digital Twin. Het platform wordt gevoed door verschillende databronnen en maakt het mogelijk om data te delen.

Het platform wordt de komende jaren stap voor stap opgebouwd en uitgerold. Daarbij gaan Future Insight en gemeente Rotterdam in gesprek met andere organisaties binnen en buiten gemeente Rotterdam om het platform tot een succes te maken.

Juridische aspecten

i Bestuur

Digitalisering en Democratie Overheid in Transitie Markt en Overheid Data en AI

Data en ai | Podium

Juridische aspecten van digital twins

Digital twins bieden gemeenten veel mogelijkheden. Een City Digital Twin maakt het mogelijk om de fysieke leefomgeving van een stad te simuleren en te analyseren, bijvoorbeeld door het aantal verplaatsingen inzichtelijk te maken om de doorstroom in het verkeer te verbeteren. Maar let op: rondom digital twins kunnen verschillende juridische aspecten een rol spelen.

Privacy- en gegevensbescherming

Soms zal een digital twin persoonsgegevens verwerken. Er is sprake van een persoonsgegeven als een natuurlijk persoon – een mens van vlees en bloed – aan de hand van deze informatie direct of indirect identificeerbaar is.^[2] Denk bij directe identificeerbaarheid aan een naam, geboortedatum of een foto van een persoon. Bij indirecte identificeerbaarheid kun je denken aan het kenteken van een auto of een IP adres. Onder het begrip 'verwerken' vallen alle activiteiten die met persoonsgegevens kunnen worden gedaan, zoals opslaan, bewaren, ordenen, raadplegen, wijzigen, doorzenden, analyseren, verwijderen.^[3]

AI-wetgeving

Wanneer er binnen een City Digital Twin gebruik wordt gemaakt van kunstmatige intelligentie (hierna: 'AI'), dan is het eveneens van belang om aandacht te hebben voor de nieuwe AI-verordening die in maart 2024 door het Europees Parlement is aangenomen. Deze AI-verordening moet nog worden goedgekeurd door de Europese Raad en (officieel) worden gepubliceerd, alvorens de verordening in werking treedt. Voor een groot deel van de regels geldt dat deze 24 maanden na inwerkingtreding moeten worden nageleefd, maar voor een deel van de regels geldt dat zij eerder of later moeten worden nageleefd.

Op basis van de AI-verordening worden AI-toepassingen onder een bepaalde risicocategorie geschaard. Hoe hoger het risico, hoe meer eisen er worden gesteld aan een AI-toepassing. Omdat digital twins betrekking kunnen hebben op uiteenlopende fysieke objecten, is niet in algemene zin over een AI-systeem dat wordt gebruikt ten behoeve van een digital twin te zeggen onder welke risicocategorie deze kan worden geschaard. Wel kan worden gezegd dat wanneer de City Digital Twin een AI-systeem bevat dat wordt gebruikt als veiligheidscomponent ten aanzien van het managen en uitvoeren van het wegverkeer of de levering van gas, water en licht van een stad (de zogenaamde 'kritieke infrastructuur'), dit AI-systeem onder de categorie 'hoog risico' valt^[17] en er de nodige maatregelen getroffen moeten worden op grond van de AI-verordening. Het is dus voor de ontwerpers en gebruikers van digital twins belangrijk om de ontwikkelingen rondom de inwerkingtreding van de AI-verordening goed in de gaten te houden.

Dataproductie in een digitale samenleving

Digital twins in de maakindustrie: Aandachtspunten vanuit het gegevensbeschermingsrecht

Authors	Cuijpers, Colette; Lavrijssen, Noortje
Published in	Privacy & Informatie
Publication Date	2024-04-29
Document Version	publishersversion
Link	https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/5fbb37b4-d619-4c2f-bef2-0b43d961af1d
Citation	Cuijpers, C & Lavrijssen, N 2024, 'Digital twins in de maakindustrie : Aandachtspunten vanuit het gegevensbeschermingsrecht', Privacy & Informatie, vol. 2024, no. 2, P&I 2024/10, pp. 58-67.

is voldoende. Zo is er niet alleen sprake van persoonsgegevens als de informatie gaat ‘over’ de persoon (bijv. een naam). Ook informatie die op zich niet over een persoon gaat, kan een persoonsgegeven worden als het **doel is om een persoon te beoordelen, op een bepaalde wijze te behandelen of de status van de persoon te beïnvloeden.**²⁰ Denk bijvoorbeeld aan gegevens over een

Aandachtsgebied Databeveiliging

De beveiliging van persoonsgegevens bij de overheid laat nog vaak te wensen over. Slechte beveiliging kan leiden tot een datalek. De impact van datalekken bij de overheid kan erg groot zijn, omdat het vaak gaat om enorme hoeveelheden bijzondere of gevoelige persoonsgegevens. Het is daarom belangrijk dat overheidsorganisaties aandacht hebben voor de beveiliging van gegevens. Zeker als het gaat om zeer gevoelige dossiers, zoals in de jeugdzorg of bij politie en justitie.

De AP verwacht van overheidsorganisaties dat zij structureel en op toereikende wijze investeren in hun informatiebeveiliging. De komende jaren wil de AP overheidsorganisaties controleren op hun beveiligingsniveau en hen stimuleren om werk te maken van een sterke IT- en datahuishouding. De AP wil bevorderen dat overheidsorganisaties behendig worden in privacyrisicomanagement en hun IT-systemen laten *auditen* als onderdeel van hun databoekhouding.

Aandachtsgebied Smart cities

Steden, stedelijke gebieden en gemeenten zijn steeds vaker op zoek naar slimme oplossingen voor vraagstukken op het gebied van mobiliteit, energie, veiligheid en huisvesting. Deze slimme oplossingen vinden zij in sensoren en data. Ondersteund door technologieën zoals *machine learning* proberen steden data te verzamelen of slim data te combineren over bijvoorbeeld afvalstromen, energiegebruik of stromen van mensen. Door slim gebruik van de data kunnen bewoners ‘verleiden’ tot betere keuzes en het gebruik van de openbare ruimte optimaliseren. Hiermee raken steden en gemeenten aan de grenzen tussen het openbaar belang en de privacy van bewoners.

De alomtegenwoordigheid van sensoren heeft ook grote risico’s. Mensen worden overal gevolgd, of geïdentificeerd, en kunnen zich niet onttrekken aan sensoren – je weet immers niet waar ze zitten. Op die manier sturen en beïnvloeden steden en gemeenten hun inwoners.

De AP vindt het belangrijk dat overheidsorganisaties vroegtijdig in hun processen stilstaan bij de grondrechten en keuzevrijheden van mensen. Zeker ook omdat in de praktijk van *smart cities* niet alleen gemeenten een rol spelen, maar ook bedrijven en dat tegen die achtergrond publieke belangen soms verweven kunnen raken met private belangen. De AP spreekt overheidsorganisaties erop aan dat zij hun processen zodanig inrichten dat zij zo min mogelijk persoonsgegevens verzamelen (*privacy by design*). De AP zal de ontwikkelingen op dit terrein volgen en in kaart brengen. Waar nodig treedt de AP handhavend